

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVIII, СВ. 2

ISSN 0350-185X
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVIII, No. 2

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,
Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE
2022

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVIII, св. 2

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појовић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Слободан Реметић, др Јелица Ситојановић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,
др Виктор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2022

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

Секретар Уређивачког одбора

др Владан Јовановић

Рецензенти

др Милан Ајџановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Миливој Алановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Исидора Бјелаковић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Wayles Browne (Cornell University, USA), др Вера Васић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Јасна Влајић-Поповић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Дојчил Војводић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Ана Вујовић (Учитељски факултет, Београд), др Sanja Vulić (Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu), др Наташа Вуловић-Емонс (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јасмина Грковић-Мејџор (САНУ, Београд), др Дара Дамљановић (Филозофски факултет, Београд), др Милорад Дешић (Филолошки факултет, Београд), др Наташа Драгин (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), др Сања Ђуровић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Душанка Звекић-Душановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Andrea Zorka Kinda-Berlaković (Institut für Slawistik, Wien), др Ксенија Кончаревић (Филолошки факултет, Београд), др Часлав Копривица (Факултет политичких наука, Београд), др Веселинка Лаброска (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопље), др Ивана Лазић-Коњик (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Александар Лома (САНУ, Београд), др Весна Ломпар (Филолошки факултет, Београд), др Александар Лукашанец (НАН, Минск), др Биљана Марић (Филолошки факултет, Београд), др Марјан Марковић (МАНУ, Скопље), др Александар Милановић (Филолошки факултет, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Биљана Мишић-Илић (Филозофски факултет, Ниш), др Радивоје Младеновић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Ђорђе Оташевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Ваца Павковић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Слободан Павловић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Наталија Панић Церовски (Филолошки факултет, Београд), др Људмила Поповић (Филолошки факултет, Београд), др Слободан Реметић (АНУРС, Бања Лука), др Стана Ристић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Владислава Ружић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Биљана Сикимић (Балканолошки институт САНУ, Београд), др Далибор Соколовић (Филолошки факултет, Београд), др Jan Sokółowski (Uniwersytet Wrocławski), др Вања Станишић (Филолошки факултет, Београд), др Рада Стијовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јелица Стојановић (Филозофски факултет, Никшић), др Срето Танасић (АНУРС, Бања Лука), др Станислава Тофоска (Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопље), др Анатолиј Аркадьевич Турилов (Институт славяноведения, Москва), др Ирена Цветковић-Теофиловић (Филозофски факултет, Ниш), др Јован Чудомировић (Филолошки факултет, Београд), др Гордана Штрбац (Филозофски факултет, Нови Сад)

Израду и штампање финансирао је

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 22. 11. 2022.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура

мр Дивна Продановић, др Милена Јакић Шимшић, др Јелена Јанковић, др Јована Јовановић,
др Наташа Миланов, др Ана Миленковић, др Вања Миљковић, др Слободан Новокмет,
др Сандра Савић, др Милица Стојановић, др Бојана Тодић-Санковић, др Драгана Цвијовић

Коректура шексцова на руском
Стефан Милошевић

Коректура шексцова на енглеском
др Татјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу
Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

Штампа
Планета принт
Виноградски венац 9, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Миро Вуксановић: Научник Предраг Пипер	17
Људмила Поповић и Ксенија Кончаревић: Биографија академика Предрага Пипера	21
Ана Голубовић: Библиографија академика Предрага Пипера . .	25

Студије и расправе

Митра М. Релјић: Етика научника и професора Предрага Пипера	69
Митра М. Релич: Этика ученого и профессора Предрага Пипера	82
Mitra M. Reljić: The Ethics of the Scholar and Professor Predrag Piper	83
Ксенија Ј. Кончаревић: Историјат српске лингвистичке русистике у опусу академика Предрага Пипера	85
Ксения Е. Кончаревич: История сербской лингвистической русистики в трудах академика Предрага Пипера	99
Ksenija J. Končarević: History of Serbian Linguistic Russian Studies in the Opus of Academician Predrag Piper	100
Здравко М. Бабић: О типолошким истраживањима српског и других словенских језика академика Предрага Пипера	101
Здравко М. Бабић: О типологических исследованиях сербского и других славянских языков академика Предрага Пипера	113
Zdravko M. Babić: On Typological Investigations of Serbian and Other Slavic Languages by Academician Predrag Piper	113
Александар М. Милановић: Предраг Пипер као тумач славеносрпске епохе	115
Александар М. Миланович: Предраг Пипер как толкователь славяносербской эпохи	129
Aleksandar M. Milanović: Predrag Piper as an Interpreter of the Slavonic Serbian Age	130
Рајна М. Драгићевић, Милош В. Утвић: Лексиколошки допринос граматици границе Предрага Пипера .	131
Райна М. Драгичевич, Милош В. Утвич: Лексикологический вклад в грамматику границы Предраг Пипера	145
Rajna M. Dragičević, Miloš V. Utvić: Lexicological Contribution to the Grammar of the Border of Predrag Piper	146

Јасмина М. Грковић-Мејџор: О пореклу оптативне употребе глаголског придева на <i>-л</i>	147
Јасмина М. Гркович-Мейџор: О происхождении оптативного употребления причастия на <i>-л</i>	157
Jasmina M. Grković-Major: On the Origin of the Optative Use of the Verbal Adjective in <i>-l</i>	158
Марјан Д. Марковиќ, Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација на прасловенскиот корен <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> во македонскиот и полскиот јазик	159
Марјан Д. Марковић и Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација у прасловенском корену <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> у македонском и полском језику	172
Marjan D. Markovikj, Zuzana V. Topolinjska: Formal and Semantic Derivation of the Proto-Slavic Verbal Root <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> in the Macedonian and Polish Languages	173
Виктор Д. Савић: О проблему формирања ћириличкога писма. Неколика прилога	175
Виктор Д. Савич: О проблеме формирования кириллицы. Несколько заметок ..	203
Viktor D. Savić: On the Issue of the Formation of the Cyrillic Alphabet: Some Observations	204
Александар Б. Лома: Из старосрпске металуршке терминологије: <i>близница</i>	207
Александар Б. Лома: Из древнесербской металлургической терминологии: <i>близница</i>	219
Aleksandar B. Loma: On Old Serbian Metallurgical Terms: <i>bliznica</i>	220
Слободан Ј. Павловић: Допунска псеудокоординација у старосрпском језику	221
Слободан Ј. Павлович: Дополнительное псевдосочинение в древнесербском языке	238
Slobodan J. Pavlović: Complement Pseudo-Coordination in Old Serbian	239
Марта Ж. Бјелетић: Црквенословенски творбени елементи у српским народним говорима (суфикс <i>-ије</i>)	241
Марта Ж. Белетич: Церковнославянские словообразовательные элементы в сербских народных говорах (суфикс <i>-ије</i>)	252
Marta Ž. Bjeletić: Church Slavonic Word-Formation Elements in Serbian Vernaculars (the Suffix <i>-ije</i>)	253
Снежана М. Петровић: Две ране турске позајмљенице у словенским језицима – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i>	255
Снежана М. Петровић: Два ранних тюркских заимствований в славянских языках – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i>	268
Snežana M. Petrović: Two Early Turkic Loanwords in the Slavic Languages – <i>jarak</i> and <i>jaruga</i>	268

Јелена М. Стошић: Дистрибуција просторних заменичких прилога у старој српској писмености	269
Елена М. Стошич: Распространение пространственных местоимений в сербской письменности	285
Jelena M. Stošić: Distribution of Spatial Demonstratives in Serbian Literacy	286
Исидора Г. Бјелаковић: Језик рачунског дневника храма светих апостола Петра и Павла у Араду (1728–1752) – фонолошке особине	287
Исидора Г. Бјелакович: Язык дневника учета храма святых апостолов Петра и Павла в Араде (1728–1752 гг.) – фонологические характеристики	300
Isidora G. Bjelaković: The Language of the Accounting Ledger Journal of the Church of the Holy Apostles Peter and Paul in Arad (1728–1752) – Phonological Features	301
Најда И. Иванова: Из историје српске филологије 19. века. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола	303
Најда И. Иванова: Из истории сербской филологии XIX века. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола	315
Najda I. Ivanova: On the History of the Nineteenth-Century Serbian Philology. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) by Dimitrije Tirol	315

Слободан Н. Реметић, Радојка Б. Цицмил-Реметић: О употреби предлога <i>за</i> у говору источнбосанских Ера	317
Слободан Н. Реметич и Радојка Б. Цицмил-Реметич: К вопросу об употреблении предлога <i>за</i> в говоре восточнобоснийских Эров	328
Slobodan N. Remetić, Radojka B. Cicmil-Remetić: On the Use of Preposition <i>za</i> in the Vernacular of Eras from Eastern Bosnia	329
Софија Р. Милорадовић: Граматикализација и полифункционалност предлога <i>за</i> у призренско-тимочким и косовско-ресавским говорима	331
Софија Р. Милорадович: Грамматализованость и полифункциональность предлога <i>за</i> в призренско-тимокском и косово-ресавском диалектах	352
Sofija R. Miloradović: Grammaticalization and Polyfunctionality of the Preposition <i>ZA</i> in Prizren-Timok and Kosovo-Resava Vernaculars	353
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негацијата во вратничкиот и во скопскоцрногорскиот говор – споредба со горноморавскиот говор	355
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негација у вратничком и скопскоцрногорском говору – у поређењу с горњоморавским говором	366
Veselinka T. Labroska, Stanislav R. Stanković: Negation in the Dialects of Vratnica and Skopska Crna Gora – a Comparison with the Dialect of Gornja Morava	367

Радивоје М. Младеновић: Реченице са временском клаузом у говору Призренског Подгора	369
Радивоје М. Младеновић: Предложения с временной клаузой в говоре Призренского Подгора	381
Radivoje M. Mladenović: Sentences which Contain Temporal Clauses in the Vernacular of the Prizren Podgor	382
Motoki Y. Nomachi: On a Particular Usage of the Locative and Accusative Cases in Burgenland Croatian	383
Мотоки Ј. Номачи: О употреби локатива и акузатива без предлога у језику градишћанских Хрвата	407
Мотоки Ј. Номачи: Об употреблении предложных и винительных падежей без предлогов в языке Хорватов в Градишке	408

Борис Ју. Норман: Именной субъект при глагольном сказуемом в 1-м лице множественного числа (<i>Одни бабы живем</i>)	409
Борис Ј. Норман: Именски субјекат при глаголском предикату у првом лицу множине (<i>Одни бабы живем</i>)	420
Boris Ju. Norman: Nominal Subject with a Verb Predicate in the 1 st Person Plural (Russian <i>Odni baby zhivem</i>)	421
Victor A. Friedman: <i>Neka</i> : How Macedonian Differs from Both Bulgarian and the Former Serbo-Croatian	423
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : како се македонски језик разликује и од бугарског, и од некадашњег српскохрватског	427
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : чем македонский язык отличается от болгарского и от бывшего сербохорватского	428
Твртко Т. Прћић: И скраћенице и речи: акроними у српском језику	429
Твртко Т. Прћич: И аббревиатуры, и слова: акронимы в сербском языке	465
Tvrtko T. Prčić: Abbreviations and Words at the Same Time: Acronyms in Serbian	466
Срето З. Танасић: Дијалoшкa цитација као вид туђег говора	467
Срето З. Танасич: Диалогическая цитатность как вид чужой речи	481
Sreto Z. Tanasić: Dialogic Citation as an Aspect of Other People's Speech	481
Мирослав Б. Николић: Лексема <i>пар</i> као квантификатор у српском језику	483
Мирослав Б. Николич: Лексема <i>ПАР</i> как квантификатор в сербском языке	495
Miroslav B. Nikolić: Lexeme <i>PAR</i> as a Quantifier in the Serbian Language	496

Душка Б. Кликовац: О речничкој обради заменичких речи (на примеру показних заменица <i>оволики, толики и онолики</i>) . . .	497
Душка Б. Кликовац: Об отражении в словаре местоименных слов (на примере указательных местоимений <i>оволики, толики, онолики</i>)	515
Duška B. Klikovac: On the Lexicographic Treatment of Pronominal Words (Exemplified by Serbian Demonstrative Pronouns <i>ovoliki, toliki</i> and <i>onoliki</i>)	516
Станислава-Сташа Тофоска: Префиксните зборообразувачки модели на глаголите на движење во македонскиот јазик	517
Станислава-Сташа Тофоска: Префиксални творбени модели основних глагола кретања у македонском језику	529
Stanislava-Stasha Tofoska: Derivational Models with Prefixes in Macedonian Verbs of Motion	529
Људмила В. Поповић: Доминантне и рецесивне варијанте језика у светлу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима	531
Људмила В. Поповић: Доминантны и рецесивны варианты языка в свете европейской хартии о региональных языках или языках меньшинств	554
Ljudmila V. Popović: Dominant and Recessive Variants of Language in the Light of the European Charter for Regional or Minority Languages	555
Владислава Ж. Ружић: О финалним реченицама у српском језику	557
Владислава Ж. Ружић: О придаточных предложениях цели в сербском языке	574
Vladislava Ž. Ružić: About Intentional Sentences in the Serbian Language	575
Ивана Н. Антонић: Један вид кондензовања временске клаузе у српском језику	577
Ивана Н. Антонић: Один тип конденсации временной придаточной в сербском языке	593
Ivana N. Antonić: One Type of Condensation of the Temporal Clause in the Serbian Language	595
Миливој Б. Алановић: Аналитички каузативи: структурна и значењска обележја предикатског израза	597
Миливој Б. Алановић: Аналитические каузативы: структурные и семантические характеристики предикативного выражения	624
Milivoj B. Alanović: Analytical Causatives: Structural and Semantic Characteristics of the Predicate Construction	624

Снежана У. Гудурић: Мали прилог контрастивној синтакси просте реченице индоевропских језика. Основне реченичне структуре у српском и француском језику	625
Снежана У. Гудурић: К вопросу о сравнительном синтаксисе простого предложения в индоевропейских языках. Основные синтаксические конструкции в сербском и французском языках	644
Snežana U. Gudurić: Petite contribution à la syntaxe contrastive de la phrase simple en langues indoeuropéennes. Les structures syntaxiques fondamentales en serbe et en français	645
Билјана Ж. Марич: Маркери унутрашњег говора у руском и српском језику	647
Билјана Ж. Марич: Маркеры внутренней речи в русском и сербском языках	658
Biljana Ž. Marić: Inner Speech Markers in Russian and Serbian	658
Драгана М. Керкез: О везнику <i>a</i> у савременом руском језику у поређењу са српским	659
Драгана М. Керкез: О союзе <i>a</i> в современном русском языке в сравнении с сербским	673
Dragana M. Kerkez: Russian Conjunction <i>a</i> in Comparison with Serbian	674
Стана С. Ристић: Концепт домовина/отаџбина у контексту асоцијативне граматике	675
Стана С. Ристић: Концепт родина/отечество в контексте ассоциативной грамматики	694
Stana S. Ristić: The Concept of HOMELAND/FATHERLAND in the Context of Associative Grammar	695
Неђо Г. Јошић: Поглед на српску ауторску лексикографију	697
Неђо Г. Јошић: Взгляд на сербскую авторскую лексикографию	709
Neđo G. Jošić: A View of Serbian Authored Lexicography	710
Марија Ј. Стефановић: Ка опису концепта <i>вредносӣ</i> у српском језику	711
Марија Ј. Стефановић: К описанию концепта <i>ценность</i> в сербском языке	729
Marija J. Stefanović: Towards the Description of the Concept of <i>Value</i> in the Serbian Language	730
Владан З. Јовановић: Именица <i>в(и)јенац</i> у изразима с хришћанском компонентом значења у српском језику (из угла српског лексикографског описа)	731
Владан З. Јовановић: Существительное <i>в(и)јенец</i> в выражениях с христианским компонентом значения в сербском языке (с точки зрения сербского лексикографического описания)	745
Vladan Z. Jovanović: Noun <i>в(и)јенац</i> in Phrases with Christian Meaning Component in the Serbian Language (from the Viewpoint of Lexicographic Description)	746

Марина М. Николић: Лексика са семантичком компонентом простора и времена у српском јавном дискурсу током пандемије ковида	747
Марина М. Николич: Лексика со значением времени и пространства в сербском публичном дискурсе во время пандемии ковида	768
Marina M. Nikolić: Spatial and Temporal Vocabulary in Serbian Public Discourse During the COVID Pandemic	769

Хроника

Излагања на представљању књиге: Предраг Пипер, Иван Клајн, Рајна Драгићевић, <i>Нормативна граматика</i> , четврто издање, Нови Сад: Матица српска, 2022, Матица српска, 25. V 2022.	
Градуелност нормативних решења (Јасмина Грковић-Мејџор)	771
Другачија граматичка решења у <i>Нормативној граматици</i> (Весна Ломпар)	776
Четврто издање <i>Нормативне граматице</i> (Рајна Драгићевић)	780

Прикази и критика

Olga Kielak. <i>Zwierzęta domowe w języku i kulturze. Studium etnolingwistyczne</i> . Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2020, 316 str. (Ана Самарцић)	785
Дорота Пазио-Влазловская. <i>Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)</i> . Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 246 стр. (Ивана Лазић Коњик)	795
<i>Словарь русского языка коронавирусной эпохи</i> . М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю.С. Ридецкая / Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2021. – 550 с. <i>Русский язык коронавирусной эпохи</i> . Коллективная монография / Ин-т лингв. исслед. РАН; М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю. С. Ридецкая. — СПб.: Ин-т лингв. исслед. РАН, 2021. – 610 с. (Драгана Керкез)	802
Миљивој Алановић. <i>Зайиси из српске синтаксе: узајамне везе форме и значења</i> . Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, 2020, стр. 350. (Наташа Киш)	813

- Милош Ковачевић. *Српски стилстичари*. Београд: Српска књижевна задруга, Едиција „Књижевна мисао“, 2021, 332 стр. (Милка Николић) 820
- Светлана Слијепчевић Бјеливук. *Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 248 стр. (Марина М. Николић) 834

Регистри

- Регистар кључних речи LXXVIII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 839
- Регистар имена LXXVIII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 843

Ову књигу „Јужнословенског филолога“ посвећују почившем академику Предрагу Пићеру његови пријатељи, колеге и ученици са захвалношћу и поштовањем.

Gregory T. King

ISSN 0350-185X, – Књ. 78, св. 2 (2022), стр. 497–516

УДК 811.163.41'367.626

811.163.41'374

COBISS.SR-ID 85035785

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2202497K>

Примљено: 28. јуна 2022.

Прихваћено: 9. септембра 2022.

Оригинални научни рад

Душка Б. Кликовац*

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српски језик са јужнословенским језицима

О РЕЧНИЧКОЈ ОБРАДИ ЗАМЕНИЧКИХ РЕЧИ
(НА ПРИМЕРУ ПОКАЗНИХ ЗАМЕНИЦА *ОВОЛИКИ*,
ТОЛИКИ И *ОНОЛИКИ*)

Јасно је да се посао лексикографа, пошто је овладао спољним конвенцијама свог рада, не усмерава одмах на уобличење дефиниција; од примене чисте технике до правилног дефинисања, он код многих речи мора да прође кроз краће или дуже лавиринте граматичких, логичких и других размишљања.

Ирена Грицкат (1981: 4)

У раду се разматра речничка обрада заменичких речи уопште, а као детаљна илустрација анализира се обрада показних заменица *оволики* и *онолики* у РСАНУ и предлажу алтернативне дефиниције. Показује се да заменичке речи могу бити семантички комплексне, да би њихове трочлане подсистеме било сврсисходно третирати као серијске одреднице (у смислу у којем је тај термин употребио С. Ландау), те да нарочите тешкоће у дефинисању може задати семантичка „вишедимензионалност“ заменичких речи – особина да се семантички могу уразноличавати на основу више својих значењских компоненти.

Кључне речи: савремени српски језик, лексикографија, заменичке речи, заменице *оволики*, *толики*, *онолики*, серијске одреднице, *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*.

* klikovac@fil.bg.ac.rs

1. Увод

1.0. Предмет овог рада је речничка обрада заменичких речи уопште, а као детаљна илустрација служи обрада показних заменица за квантитет *оволики, толики, онолики* (одсад: ПЗКвант). Након теоријских разматрања релевантних за ову тему (т. 1.1–1.3), приказује се обрада заменица *оволики* и *онолики* у *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика* (одсад: РСАНУ) (т. 2), а затим се анализира семантика ПЗКвант (т. 3) и даје предлог њихове другачије обраде (т. 4). Рад се завршава закључком (т. 5).

У заменичке речи убрајамо не само заменице (именичке и придевске) него и заменичке прилоге¹ и речце *ево, ејшо* и *ено* (за ове последње в. Кликовац 2016). Како је добро познато, све те речи су организоване у трочлане подсистеме: оне за 1. лице упућују на говорника или на простор који му припада, оне за 2. лице на саговорника или његов простор, а оне за 3. лице на особу која не учествује у комуникацији или на предмет о којем је реч, односно на простор далеко и од говорника и од саговорника. Показне речи за 1. лице имају корен *ов-* (са изузетком заменичког прилога *сад(а)*), оне за 2. лице имају корен *и-*, а оне за 3. лице по правилу корен *он-* (о систему заменичких речи у српском језику в. Кликовац 2010).

1.1. О начину на који треба у речницима обрадити заменичке речи не говори се у литератури много. Штавише, заменице се сматрају маргиналним речима у речнику. На пример, Аткинс и Рандел (Atkins, Rundell 2008) разликују лексичке речи, које су често вишезначне, и граматичке речи, чија је главна улога да „обављају функцију у реченици“ (стр. 164) и које „заправо не ’значе’ ништа“ (стр. 447); заменице убрајају у ову другу групу. У читавој књизи дефинисање заменица илуструју само једним јединим примером – првим значењем релативне заменице *that* (стр. 448).

Иако је систем заменичких речи много разуђенији у српском него у енглеском језику, оне не изазивају много више интересовања ни у домаћој лексикографској литератури. Тако Д. Гортан Премк (1994: 126) заменице убраја у синсемантичне речи: оне „имају слабо развијен систем полисемије, такође, слабо развијен деривациони систем, даље, уопште немају систем синонимије и антонимије, а систем лексичког партнерства потпуно изостаје (никакву колокацију са, нпр., заменицом *ја* не можемо претпоставити *добар ја* или како слично)“.

Ова констатација свакако важи за заменице чија је семантичка структура једноставна – пре свега за оне које се традиционално називају личне, а у нешто мањој мери и за присвојне. Међутим, показне имају прилично сложену семантичку структуру (Кликовац 2010), а и прилично

¹ Појам заменичких прилога увео је на велика врата у српску лингвистику П. Пипер својим студијама (Пипер 1983, 1988).

развијену полисемију. Примера ради, РСАНУ бележи 6 значења заменице *овај*, са укупно 10 подзначења, а чак 10 значења заменице *онај*. Исто, можда још и више, важи за заменичке прилоге: за *овако* РСАНУ бележи 3 значења и 5 подзначења, а за *онако* – чак 15 значења. Заменичка речца *ево* има у РСАНУ дефинисаних пет значења, а *ејшо* шест. И тако даље.

Такође, међу неким заменичким речима може се приметити однос антонимије. То најпре важи за одричне и опште заменице одн. заменичке прилоге (*нико* – *свако*, *ничји* – *свачији*, *нигде* – *свугде*, *никад* – *увек*, *никако* – *свакако* итд.). Нека врста антонимије постоји и у оквиру личних заменичких речи – између оних 1. и 3. лица: *овде* се налази нешто што је блиско саговорнику, а *онде* нешто што је далеко од њега; на тој супротности заснован је израз *овде-онде* (исто је и порекло израза *оваміе-онаміе*, *овако* или *онако* и сл.).

Семантичка сложеност, употребна разуђеност и полисемија важе и за заменице *оволики* и *онолики*, чијом ћемо се речничком обрадом у овом раду бавити. Наша анализа ће, надамо се, показати да је третману заменичких речи потребно посветити већу пажњу, и теоријску и практичну.

1.2. За нашу тему важан је појам *серијских одредница*, о коме говори С. Ландау (LANDAU 1989: 245–246). То су одреднице које „укључују серије речи које сачињавају семантичке скупове, па се све могу дефинисати по истим или сличним формулама“ (стр. 245).² Ландау као пример наводи 14 серијских одредница – укључујући и слова, ноте, бројеве, дане у недељи и месеце у години, стране света, боје и хемијске елементе. Скрећући пажњу на ову идеју и разрађујући је, И. Клајн (2002: 70–71) примећује да се серијске одреднице „не смеју прешироко схватити“, те да „несумњив ’серијски’ карактер“ имају имају само оне групе појмова које образују затворен систем (имају непроменљив број чланова – нпр. стране света, дани у недељи, месеци у години итд.), које имају утврђен редослед чланова и чији су елементи равноправни. Клајн помиње и групе речи које испуњавају те услове само делимично, а категорију боја помиње као „посебно слабу с гледишта ових особина“. На крају констатује следеће: „Било би претерано захтевати да се сви они лексикографски обрађују на исти начин, али се исто тако не смеју занемарити ни очигледне аналогije које постоје у оквиру појединих подсистема.“

² Ј. Апресјан уводи начелно упоредив, али обухватнији и теоријски много амбициознији појам *лексикографског тийа*, под којим подразумева „више или мање компактну групу лексема које имају заједничка семантичка, прагматичка, синтаксичка, комбинаторна, прозодијска, комуникативна, морфолошка или друга лингвистички важна својства и, према томе, захтевају једнообразан речнички опис“ (APRESJAN 2000: 235, превод наш – Д.К.; сличне дефиниције се могу наћи и на другим местима у књизи). Примери које наводи такође су веома различити од Ландауових.

Можемо закључити да је категорија серијских одредница прототипска – са својим централним и маргиналним члановима. Такође се чини да би заменице – у некој мери све заједно, али најпре трочлани подсистеми у оквиру заменичких речи – биле кандидати за укључење у категорију серијских одредница, па макар и као маргинални. Чланови тих трочланих подсистема свакако испуњавају прва два услова која наводи Клајн: њихов број је познат и ограничен, може се рећи и да ти чланови имају утврђен редослед, који потиче из уобичајених граматичарских класификација (прво се наводе заменичке речи за 1., па за 2., па за 3. лице). Међутим, они само у ограниченој мери могу да се дефинишу према истим параметрима, јер им семантика није сасвим иста. Упркос томе, требало би гледати да се дефинишу онолико униформно колико је то могуће.³ Штавише, њихово међусобно поређење могло би учинити њихову семантичку анализу потпунијом: значење које се јавља код неких од њих има извесну вероватноћу да се јави и код других, па би га било теже превидети.

Анализирајући *Речник српскохрватскога књижевног језика* (даље: РСМ) и Вујаклијин речник, Клајн закључује „да се о серијским одредницама у нашој лексикографији до сада мало или нимало није водило рачуна“ (2002: 81). Што се заменичких речи тиче, обрада присвојних заменица *мој, његов* и *њен* у РСАНУ усклађена је готово сасвим.⁴ Међутим, прегледом одредница *овај* и *онај*, *овакав* и *онакав*, *оволико* и *онолико*, *овде* и *онде* утврђујемо да оне нису усаглашене; такође, детаљна анализа одредница *одавде*, *одамле*, *оданде* показује празнине у њиховој уоченој семантици, које су се могле макар донекле попунити паралелном обрадом тих лексема (Кликовац 2021). Поређење одредница *оволики* и *онолики* увериће нас да су, упркос сразмерној близини у речнику, оне рађене посебно, једна без обзира на другу.

1.3. У Упутствима за израду Речника САНУ (*Упутства*: 33) не говори се о начину на који треба дефинисати заменице; једино се каже да „[к]од заменица и бројева треба ставити граматичку ознаку ’зам.’ односно ’бр.’ уколико тај назив граматичке врсте не улази у дефиницију“. Каже се и да ће се подробнија упутства утврдити „накнадно, када се приступи

³ И сам Клајн каже (2002: 81): „Евентуална вишезначност речи не мора бити препрека за уврштење у серију: *делта* је, рецимо, и разгранато ушће реке, *квадран* има и алгебарско значење ’други степен неког броја’ и још неколико других значења, али под т. 1 *делта* ћемо дефинисати као и остала грчка слова, *квадран* као и остале геометријске фигуре.“

⁴ Обраде личних заменица *ја, он, ми* и *ви* јако одступају због разлике у употреби тих заменица, а дефиниције под *ми* и *ви* свакако и због тога што су те одреднице рађене у великом временском размаку (она под т. 1 у оквиру одреднице *ми* потпунија је од оне у оквиру *ви*).

дефинитивној обради првих заменица и првих бројева“. Таква упутства, међутим, нису уследила.

Д. Гортан Премк (1982: 50), говорећи о дефиницијама у РСАНУ, наводи да речничка дефиниција „обухвата описни део и синонимску групу речи“; „[у] описном делу идентификује се семантички садржај речи односно даје се интелектуална интерпретација појма са релевантним елементима реализације“, а „[с]инонимску групу лексикографске дефиниције чине речи блиске или исте семантичке структуре“. Ирена Грицкат примећује да би поменути „идентификација појма с релевантним елементима реализације“ значила „отприлике, *genus proximum* и *differentia specifica*“ (Грицкат 1983: 22, фн. 45).

Д. Гортан Премк каже и да од наведених дефиниција има изузетака: дефиниција се може састојати само из описног дела – онда кад синонима нема, или се може састојати само од синонима – „у два случаја: када постоји довољан број речи у општем лексичком фонду синонимичног с одредницом, под условом да је бар нека од њих већ обрађена у речнику, већ семантички идентификована и када је одредница која се дефинише реч маркирана у погледу ширине употребе, али опет под истим условом“ (стр. 51).

Дефиниције заменица *ја* и *ви* помиње М. Дешић (1980: 120), као илустрацију за то да „[у] РСАНУ наилазимо на граматичке дефиниције“, којима се „не казује [...] значење него граматичка припадност, граматичке особине одређене ријечи“; тако се *ја* дефинише као „лична заменица за прво лице једнине“, а *ви* као „лична заменица за друго лице множине“. Дешић констатује да дефиниције могу бити и само „дјелимично граматичке“, тј. такве су „углавном у првом, општем дијелу“.

Шта би, онда, била граматичка дефиниција? Ако се описни део лексикографске дефиниције састоји од најближег вишег појма и специфичне разлике, онда у овом случају општија категорија не би била појам настао сазнавањем стварног света, него граматички појам.

Прегледом дефиниција заменичких речи утврђујемо да се граматичка дефиниција даје само у вези са заменицама, али не и са заменичким прилозима. На пример, за *овакав* и *онакав* најпре се каже да је то „показна придевска заменица за каквоћу“, али за *овако* и *онако* стоји само квалификатор „прил.“. Међутим, граматичка дефиниција се не даје ни за све заменице. То ћемо видети управо на примеру заменица *оволики* и *онолики*.

2. ПОРЕЂЕЊЕ ОДРЕДНИЦА *ОВОЛИКИ* И *ОНОЛИКИ* У РСАНУ

Ради лакшег упоређивања, одреднице *оволики* и *онолики* из РСАНУ приказаћемо табелом (нумерација примера је наша – Д. К.):

ОВОЛИКИ	ОНОЛИКИ
<p>а. овако велик, који је ове величине (обично кад се указује на веће димензије нечега)</p> <p>(1) Не могу очима да га видим. И где стане и где седне <u>оволика</u> уста против мене (Никол. Д. 1, 17).</p> <p>(2) Он се заклео да ће те убити као пса и купио је <u>оволики</u> револвер (Нуш. 29, 194).</p> <p>(3) Копају дјеца [земљу], <u>оволике</u> су им очи! (Самок. 1, 218).</p> <p>(4) Дође јесен, родила царевица па се искршила. Класови, да простите, ево <u>оволики</u>! (Иванов. И. 1, 31).</p>	<p>1. йоказна заменица йирећег лица за количину</p> <p>а. онако многобројан, бројан</p> <p>(11) Што <u>онлике</u> пушке испуцаше / Код конака Делибеговића? (НП Херм. 1, 231).</p> <p>(12) Зар се <u>онлика</u> сила сакупила, / Раз Зубаца и јадних Бањана, / На убаву чету одметника? (Мартић Г. 3, 70).</p> <p>(13) Куд пропаде наш <u>онолики</u> новац, Брђо? (Турић 3, 27).</p> <p>(14) Што је ово село овако опустело, где су <u>онолике</u> куће што су пре биле? (НПр, БВ 1909, 62).</p> <p>(15) Све сам послао партизанима, Аугусто! ... И пиштоље? И муницију? И <u>онолике</u> бомбе? (Булат. М. 1, 98).</p> <p>(16) Жив срам ме поједе, једини ја мушки међу <u>онолке</u> жене! (Иванов. И. 1, 50).</p>
<p>б. овако бројан, који се јавља у овако великом броју (кад се указује на <u>йај број</u>)</p> <p>(5) Зар нико од <u>оволиких</u> људи не може разумети овако тежак положај, па да ме бар теши (Доман. 5, 33).</p> <p>(6) Куда ће овај <u>оволики</u> свет? (Доман. 6, 128).</p> <p>(7) Догађа ти се сваког дана. Треба да си већ имунизирана ... Али не у <u>оволиком</u> броју и оваквом издању (Пек. Б. 4, 78).</p>	<p>б. онако велики (йо димензијама, обиму и сл.)</p> <p>(17) Иван хоће; ма, да није много да ми дамо <u>онолико</u> парче [њиве] за ово испод куће? (Весел. 10, 81).</p> <p>(18) Ће би се ја мислио са <u>онликом</u> земљом? (Ћор. С. 9, 517).</p> <p>(19) Зар му је све оно споловило, жила? Зар му је <u>онолики</u> прибор? (Булат. М. 1, 31).</p> <p>(20) Можда смо исписници а можда лажеш, с <u>онолку</u> браду га не би познала ни рођена мајка (Иванов. И. 1, 55).</p> <p>(21) Када се ... сви позвани окупише, па сједоше за вечеру ... стаде се носити <u>онлика</u> захира (НПр, БВ 1892, 60).</p>

<p>В. који се испољава, појављује у овако великој мери, количини, у овако великом интензитету, степењу (кад се указује на њу меру, количину, интензитет и сл.).</p> <p>(8) Заману „утијом“ ... па пут међу плећке! ... Ја падох ... лежах позадуго – па ми се сажали ... Зар ’волики мој рад и пос’о, зар ’волико трчање – па да добијем „утију“? (Весел. 11, 100).</p> <p>(9) Као што се види, размаци између издања нису мали, па ипак, Загоркиња има пуно права да се радује и оволикима (Миодр. 1, 7).</p> <p>(10) Сада ... наишавши на то, и на Софку, и на ефенди-Миту, и на матер њену, и на оволику лепоту и раскош, сав је [гзда Марко] срећан (Станк. Б. 3, 123).</p>	
	<p>2. веома велики, силан, голем</p> <p>(22) Зар ме ето тим Бог награђује за онолике муке и посртања? (Весел. 10, 91).</p> <p>(23) А он [Јагленац] иде и ништа му није од оноликог отрова (Брл. 1, 83).</p> <p>(24) Спроводник је сигурно поднео неповољан извештај и он ће искувати казну због проваљених вагона и оноликог бекства (Јак. С. 5, 528).</p> <p>(25) Изиђеш у поље у нади оноликој да набереш цвећа ... у по зиме (Вин. 3, 119).</p>

У обради ових двеју лексема примећујемо несагласности које не потичу од њихових значењских разлика.

1) *Онолики* има уводну граматичку дефиницију: „показна заменица трећег лица за количину“ – где се даје граматичка припадност речи и наводи значење количине. Под *оволики* тога нема.

2) Редослед обрађених значења такође није исти: под *оволики* се најпре (под т. 1.а) наводе димензије, затим (под 1.б) број појмова, и најзад

(под 1.в) мера, количина, интензитет, степен. Под *онолики* су значења *броја* и *димензије* дата у обрнутом редоследу.

3) Под *оволики* се региструје значење „мере, количине, интензитета, степена“, а под *онолики* се то не чини – упркос томе што се наводе одговарајући примери (13, 21, 23).

3. СЕМАНТИКА ПОКАЗНИХ ЗАМЕНИЦА ЗА КВАНТИТЕТ

3.1. Сада ћемо анализирати семантичку структуру ПЗКвант. При томе ћемо се ослањати на налазе из једног свог претходног рада о овим заменицама (Кликовац 2019); ти налази су овде сажети, у детаљима и допуњени, а илустровани су примерима само колико је то неопходно.⁵

Да бисмо испитали семантику ових заменица, узећемо пример из самог РСАНУ, у овом раду наведен под бр. 4:

Класови, да простите, ево оволики!

Шта све подразумева заменица *оволики*?

Говорник најпре помиње један именички појам – *класови* – чија је величина саговорнику непозната и коју жели да му предочи. Он то чини тако што заменицом *оволики* упућује на величину коју одређује гестом (тако што прави растојање између својих руку или између руке и земље) и с њом пореди по једнакости величину коју жели да одреди (величину класова). Даље, заменицом *оволики* исказује и да се квантитет на који указује налази у његовом простору (тј. у његовој непосредној физичкој близини); заменицом *иолики* сместио би тај квантитет у простор саговорника, а заменицом *онолики* – у простор који је удаљен од њега и од саговорника. Упућивање је у овом случају у физичком простору, али постоје и други, метафорички простори. На крају, квантитет на који је указао заменицом *оволики* и који је изразио гестом приписује именичком појму који има на уму тако што ту заменицу ставља у род, број и падеж те именице (*оволики* конгруира с *класови* у броју и падежу и стоји у мушком роду).

Према томе, једна ПЗКвант је семантички прилично сложена и има следеће компоненте:

- (1) указивање на квантитет неког појма;
- (2) смештање тог квантитета у простор – физички или метафорички – говорника (*оволики*), саговорника (*иолики*) или лица које не учествује у комуникацији, тј. у простор који је далеко од говорника и саговорника (*онолики*);

⁵ Примери потичу из Корпуса српског језика (електронска адреса се налази на крају овог рада). ПЗКвант је у примеру подвучена, а евентуални релевантни делови су одштампани полумасним слогом.

(3) поређење по једнакости појма на чији се квантитет указује и оног чији се квантитет жели одредити;

(4) приписивање именичком појму чији се квантитет жели одредити.

Поврх тога, говорник обично не упућује на одређени квантитет неутрално, без субјективне процене, него је тим квантитетом импресиониран, чак и фасциниран. (То помиње и РСАНУ, под *оволики*: „обично кад се указује на веће димензије нечега“.)

Испоставља се да је семантичка разноликост ПЗКвант у вези са прве три значењске компоненте.

3.2. У вези с првом компонентом значења, можемо се запитати шта све може значити квантитет. „Квантитет“ је, наиме, општи појам који може обухватати различите конкретније појмове, који су у вези с природом онога што значи именица. До следећег списка дошли смо у поменутом сопственом истраживању, али он не мора бити потпун:

(а) димензије предмета одн. објекта који заузима неки простор (*оволика кућија, онолика повершина, полики поји*);

(б) количина материје (*полико вино, онолико злато, оволика прашина*);

(в) број предмета или апстрактних ентитета који се концептуализују као предмети (*оволики људи / године, полика царсва / усјеси, онолике слабе оцне / злочини*);

(г) интензитет одн. степен – неког чулног утиска који се опажа другим чулима осим чулом вида (*оволика бука, полика светлост*); покрета (*онолики шамар*); осећања, особине, стања и сл. (*оволики бес / снага; полика жудња / мудрост, онолика беда / брзина*); особине коју испољава именички појам (*полика будала*); радње (*полика провала гнева*);

(д) важност (*полика разлика; онолики проблем / скандал*);

(ђ) трајање неког ентитета који подразумева временску димензију (*полики филм*) или радње (*оволико кашњење, полико ходање*);

(е) многољудност институције (*полика сиранка*) или радње (*оволико бекство*);

(ж) вредност (*оволика цена; полика имовина / количина / новац, онолики рачун*).

РСАНУ у дефиницијама заменице *оволики* помиње, како смо видели, најпре величину (димензије), затим број, и најзад, и то заједно, меру, количину, интензитет и степен; после ових појмова стоји „итд.“, што наговештава да постоје и други случајеви. Под *онолики* помиње само број и димензије/обим.

3.3. У структури ПЗКвант постоји и семантичко варирање дуж друге димензије – а то је простор којем припада квантитет на који оне упућују. Наиме, основни је случај упућивања у физичком простору. Заменицом *оволики* говорник упућује на квантитет који се налази у његовој близини,

а заменицом *онолики* на онај који се налази далеко од њега (и од саговорника). Такву употребу илуструју примери 1–6 и 10⁶ за *оволики* из РСАНУ, као и пр. 17–20 под *онолики*. Пр. 26 илуструје такву употребу заменице *шолики*. Треба додати и да је *оволики* употребљено егзофорички и кад је корелатив односне клаузе (пр. 27):

(26) То [да порастем], видиш, не могу – каже грбави човек не трепћући – али веруј да ми није ни жао, откако сам видео тебе толиког. (И. Андрић)

(27) Тада није имао браду, можда малу, у сваком случају не оволику колику сад има [...]. (*Полиџика*, 2010)

Сада примећујемо и трећу димензију варирања, у вези с компонентом поређења: она може избледети, и онда заменица *оволики* значи не више „велики/бројни као овај“, него „овај велики/бројни“:

(28) Уплашен од Ђорђа, Тола се трже. Хоће да устане. Она га обавија рукама и привлачи себи, да јој још дахће поред ува. Чупао се. [...] Нешто као разочарење промину њоме: и он, оволика снага, па хоће одмах да побегне са ње. (Д. Ћосић) [= ова огромна]

Показним заменицама се може упућивати и у оквиру апстрактних, метафоричких простора. Један од њих је простор времена. Тако у пр. 9 *оволики* упућује на трајање појма који има временску димензију (*размак*). Пошто се тај појам не може опазити чулом вида, од типичног декитичког центра (*ја, овде и сад*) остаје само *сад*: у питању је појам који постоји у садашњости. Али појам не мора бити апстрактан да би *оволики* значило „колики је сад“, него је довољно да није непосредно доступан виђењу (пр. 29).⁷ И овде запажамо да компонента поређења може нестати; у том случају *оволики* значи „овај садашњи“ (пр. 30).

Оволики може да упућује и на време које траје до садашњег тренутка, као у пр. 31, и на прошло време близу садашњег тренутка, као у пр. 32; у оба примера нема компоненте поређења:

(29) Она сматра да Београд више не може да поднесе оволики број становника [...]. (*Свејћ*, бр. 215) [= колики сад има]

(30) Папа је требало да у четвртак [...] одржи говор студентима и наставницима, што се, иначе, догађало већ више пута у историји овог универзитета [...]. Откуда, онда, баш **сада** оволики бес и бука? (*Полиџика*, 2008) [= овај велики]

⁶ Пр. 10 користан је због тога што показује да *оволики* може сугерисати да је тачка гледишта јунакова, а не приповедачава. – Тачка гледишта јунака може се сугерисати и заменицом *онолики* (в. пр. 34).

⁷ Такво значење *оволики* има, највероватније, и у пр. 7 (који није сасвим јасан).

(31) Не, то се мени за оволике године никад није догодило да ме глумац на сцени није чуо. (*Полиџика*, 2007) [= бројне досадашње]

(32) Нови закон о информисању подигао је велику праšину која се полако слеже и тек сада видимо да нам је у међувремену којешта промакло. Могу оправдано да претпоставим да је један од разлога да се подигне оволика прашина, између осталог, покушај да се пажња јавности скрене са проблема у преговорима са Светском банком. (*Полиџика*, 2009) [= велика недавна]

Онолики такође може имати временско значење, кад упућује, без поређења, на појам који припада времену сразмерно удаљеном од садашњег. У РСАНУ су такви примери 11–16 и 21–24: у њима је удаљеност од говорника временска (нпр. *онолике љушке* нису пушке које постоје сад, него су „испуцане“ у прошлости; у пр. 12 *онлика сила* је она која се „сакупила“ у прошлости итд.), а *онолики* значи „онај некадашњи велики/бројни“;⁸ такав је и следећи пример:

(33) Мртвога Мију гледа доктор-Милутин, и сва болница: – Онолики дечак; сада, као оборен зечић... (И. Секулић)

ПЗКвант могу указивати и на простор поседовања одн. припадања. У корпусу налазимо примере за такву употребу заменице *џолики* (пр. 34, где би дату реченицу говорник могао изговорити и ако саговорников син није ту – што значи да се простор поседовања и физички простор не поклапају). За *оволики* и *онолики* имамо потврде само без компоненте поређења (пр. 8, одн. 35):⁹

(34) И мој је син толики колики и **твој**. (РМС: Ред.)

(35) А тек г. Тадић... Улаже у хуманитарне активности, а са оноликом платом још увек није узео повољан стамбени кредит. (*Полиџика*, 2008) [= са оном великом/огромном]

Заменица *онолики* може бити употребљена за указивање у емоционалном простору – говорник њоме упућује на квантитет нечега што му се не допада, што му није емоционално блиско. У корпусу имамо потврду само са изгледелом компонентом поређења (пр. 36):

(36) Тада она, поред голе земље, сниских таваница и **оне** кујне са оноликом широком бадом над огњиштем, због које човек никад ноћу није смео

⁸ Својеврстан тест за то јесте покушај да се *онолики* употреби као корелатив зависне клаузе; она тада неће почињати са *колики*, него са *који*. Тако би у пр. 23 та реченица гласила *...нишџа му није од оноликог оџрова који је узео* (а не *...колики је узео*).

⁹ У пр. 19 и 20 могао би такође бити у питању простор поседовања, али се он поклапа с физичким простором. Насупрот томе, у пр. 35 *џлаџа* означава апстрактан појам, тако да значење физичке удаљености бледи.

ту да уђе, јер се кроз њу видело небо, она поче осећати и оно друго [...]. (Б. Станковић) [= са оном огромном широком]

РСАНУ не бележи упућивање у метафоричким просторима,¹⁰ као ни случајеве без компоненте поређења.

3.4. Заменице *џолики* и *онолики* могу изгубити и компоненту упућивања – а самим тим и поређења и смештања у простор саговорника одн. 3. лица; остаје само компонента великог квантитета. Тада те заменице престају да буду показне речи и постају пунозначне, лексичке речи, са значењем „велики/бројни“. При томе су те заменице експресивне, а *онолики* је стилски обележена и као неформална.

(37) Па ипак је Дембо дочекао, као и толики други, да умре на фра Лукиним рукама. (И. Андрић)

(38) „Овај, госпо“, рече један врло стари ноум туробним тоном, „да ли он [снег] увек овако пада из неба?“ „Него шта! Понекад га ветар носи. Буду гомиле онолике.“ (Т. Прачет)

Ово значење заменице *онолики* РСАНУ дефинише под т. 2. Тако се под том тачком сажимају два значења: „велик, голем“ и значење одређене врсте квантитета – тј. оних врста које нису ни димензије ни број, што корисника речника може навести на погрешан закључак да су та два значења нужно међусобно повезана.

3.5. Осим што се може испунити садржајем из говорне ситуације – и у том случају је употребљена егзофорички, ПЗКвант може се испунити садржајем и из језичког контекста – и тада је употребљена ендофорички. У оквиру ове друге употребе можемо разликовати неколико случајева.

Ако је појам на чији квантитет указује ПЗКвант поменут у претходном тексту, заменица је употребљена анафорички. Тако могу бити употребљене заменице *оволики* (пр. 39) и *џолики* (пр. 40).

(39) Диван је полумрачна, пространа приземна дворана. [...] Изнад ове дворане, на првом спрату, налазила се друга иста оволика, оскудније намештена, али светлија. (И. Андрић)

(40) Маштао је о једној великој металној кутији у којој би све вредније ствари могао да држи и под кључем и потпуно заштићене од мишева, али није имао храбрости ни да помене пред братрима или гвардијаном такву куповину и толики трошак. (И. Андрић)

¹⁰ У вези са врстом простора у којем се упућује, РСАНУ је не препознаје експлицитно, него терет тог значења пребацује на заменичке прилоге *овако* и *онако* и заменицу *овај*. Проблем, је, међутим, у томе што су и те речи вишезначне: њима се може упућивати и у физичком простору и у простору времена – а врло вероватно и у другим просторима.

Даље, квантитет се може идентификовати захваљујући ситуацији у којој игра одређену улогу; тада је ПЗКвант (*ӣолики* – пр. 41, или *онолики* – пр. 42) употребљена као корелатив односне клаузе која почиње поимениченом односном заменицом (најчешће *колики*); тако може бити употребљена и заменица *оволики*, али смо видели да је таква њена употреба истовремено и егзофоричка (пр. 27).

(41) Није, наравно, овог пута било публике у толиком броју, **колико их се окупљало на ранијим саборима, у центру Златибора.** (*Политика*, 2007)

(42) Да ли, ипак, као председник суда можете да обећате онолику брзину у решавању предмета, **каква је најављена пре реформе?** (*Политика*, 2010)

ПЗКвант, захваљујући својој компоненти поређења, може указивати на квантитет исказан поредбеном зависном клаузом; тада је ПЗКвант корелатив такве клаузе.

(43) Извештај показује да су трошкови рада појединих установа толики, **као да су појединци радили и до 650 сати месечно.** (*PTC*, 2009)

(44) [...] ја више нисам онолики **као што обично јесам, око метар и седамдесет**, него мањи [...]. (А. Тишма)

Најзад, квантитет на који упућује заменица *ӣолики* може да се одређује помоћу ситуације која је његова последица; тада је *ӣолики* корелатив последичне клаузе:

(45) А страх је толики **да нико не сме ни код куће, међу четири зида, да се пожали.** (И. Андрић)

РСАНУ не региструје ни анафоричку ни корелативну употребу заменица *оволики* и *онолики*.

4. Предлог речничких дефиниција

Видели смо да у структури ПЗКвант постоји више „димензија“ семантичког уразноличавања. То су: (1) појам квантитета, који обухвата различите случајеве, у зависности од природе појма на чији се квантитет указује; (2) врста простора у којем се указује – а који може бити физички или неки од метафоричких простора. Поврх тога, (3) компонента поређења (у случају заменица *оволики* и *онолики*) или упућивања (у случају заменица *ӣолики* и *онолики*) може избледети. Како ово приказати у речнику?

Најпре треба одлучити која ће компонента бити основна и служити као критеријум за разврставање различитих значења. У обзир би дошли појам квантитета или простор у којем ПЗКвант упућује. РСАНУ је, видели смо, компоненту квантитета узео или као основну (у одредници *онолики*) или као чак једину (у одредници *оволики*). У том случају,

да би семантички опис био потпун, у оквиру сваког случаја квантитета (број, димензије, количина, мера итд.) морали би се разврстати простори у оквиру којих се упућује. Друга могућност је обрнута: да се значења наводе према тим просторима.

Можемо прво поставити питање – која је компонента важнија за разумевање ПЗКвант у српском језику? Начелно говорећи, квантитет је једна од основних појмовних категорија, па се очекује и да буде више саморазумљив;¹¹ простор у којем се упућује је, чини се, више феномен везан за појединачни језик – у овом случају српски.

Друго је питање – који је поступак практичнији? Чини се да би први структуру одреднице чинио прекомпликованом. Други пак нуди економично решење: да се садржај појма „квантитет“ изнесе на почетку одреднице, тако да се може применити на упућивање у свакој врсти простора.

Онда још остаје разлика између типичног случаја – а то је присуство свих компоненти, и мање типичног – а то је изблеђивање компоненте поређења или чак читаве компоненте упућивања. Прикладно решење би могло бити да се значење којем недостаје компонента поређења одвоји тачком и зарезом од типичног значења, а да се значење где је изгубљена компонента упућивања наведе под посебном тачком.

Најзад, верујемо да дефиниција треба, ако је могуће, да садржи и описни и синонимски део. Ево како би, онда, могле изгледати те одреднице на основу нашег корпуса (прегледности ради, наводићемо (под)значења једно испод другог; пошто су сви релевантни примери већ наведени, овде ћемо само дати њихове бројеве; акценте нећемо обележавати, јер нам нису релевантни):

ОВОЛИКИ показна заменица 1. лица за квантитет

којом говорник упућује на, обично велики, квантитет нечега (димензије објекта, количину материје, број предмета или аистирактивних појмова, интензивности чулног утиска, осећања, стања, особине, радње, важности појаве, прањање појма који се простира у времену, многољудности инстинкције или радње, вредности итд.)¹²

¹¹ Својеврстан доказ овоме јесте и значење под одредницом *онолики* које РСАНУ даје под т. 2: „веома велики, силан, голем“, а које је илустровано примерима *онолике муке* и *исрцања* (= број + интензитет), *онолики ојров* (= количина), *онолико бекство* (= број (људи које укључује)), *онолика нада* (= интензитет). Наиме, појам величине се у примерима различито конкретизује, што, међутим, вероватно не спречава њихово разумевање. Као што то показује и први од ових примера, нека количинска значења се често и комбинују, због чега је такве примере тешко класификовати.

¹² Овако би дефиниција изгледала ако се желе набројати сви важнији или фреквентнији случајеви – што не мора бити неопходно.

- а. *шїо се налази у његовом ĩросїору: ĩо димензијама, бројносїи, количини, инїензиїейу иїд. као овај овде; (без поређења) овај (овде) велики (пр. 1–6, 10, 27; 28).*
- б. *шїо ĩосїоји у садашњосїи: ĩо димензијама, бројносїи, количини, инїензиїейу иїд. као овај садашњи; (без поређења) овај (садашњи) велики (пр. 29; 30).*
- в. *шїо је ĩрајало до садашњег ĩренуїка: овај досадашњи (пр. 31).*
- г. *шїо је ĩосїојало у ĩрошлом времену, не много удаљеном од садашњег ĩренуїка: овај недавни (пр. 32).*
- д. *шїо ĩриїада говорнику: овај мој (пр. 8).*
- ђ. *шїо је ĩоменуїо у ĩрейходном ĩексїу: ĩо димензијама, бројносїи, инїензиїейу иїд., као овај ĩоменуїи (пр. 39).*

ОНОЛИКИ показна заменица 3. лица за квантитет

1. *којом говорник уїуђује на кванїїїейї нечега (димензије објекїа, количину маїерије, број ĩредмеїа или аїсїракїних ĩојмова, инїензиїейї чулног уїиска, осећања, сїања, особине, радње, важносїи ĩојаве, ĩрајање ĩојма који се ĩросїире у времену, многољудносїи инсїїїуције или радње, вредносїи иїд.)*

- а. *шїо се налази далеко од њега: ĩо димензијама, бројносїи, инїензиїейу иїд. као онај онде (пр. 17–20).*
- б. *шїо ĩриїада ĩрошлом времену удаљеном од садашњег ĩренуїка: као онај ондашњи; (без поређења) онај некадашњи (пр. 33; 11–16, 21–24).*
- в. *шїо ĩриїада неїрисуїном лицу: онај ĩамо велики (пр. 28).*
- г. *шїо му се не доїада, није емоционално блиско: онај ĩамо ружан, засїрашујући и сл. (пр. 36).*

2. *као корелайїив*

- а. *односне реченице (пр. 42).*
- б. *їоредбене реченице (пр. 45).*

3. *разг., експр. (без значења упућивања) велики, огroman (пр. 38).*

ТОЛИКИ показна заменица 2. лица за квантитет

1. *којом говорник уїуђује на кванїїїейї нечега (димензије објекїа, количину маїерије, број ĩредмеїа или аїсїракїних ĩојмова, инїензиїейї чулног уїиска, осећања, сїања, особине, радње, важносїи ĩојаве, ĩрајање ĩојма који се ĩросїире у времену, многољудносїи инсїїїуције или радње, вредносїи иїд.)*

- а. *шїо се налази у саговорниковом ĩросїору: ĩо димензијама, бројносїи, инїензиїейу иїд. као ĩај ĩу (пр. 26).*

б. *шїо ѝрїѡда саговорнику: ѡо дїмензијама, бројностїи, инїензи-
шїешу шїїд. као шївој* (пр. 34).

в. *шїо је ѡоменуѡо у ѝрешходном шїекстїу: ѡо дїмензијама,
бројностїи, инїензишїешу шїїд. као шїај ѡоменушїи* (пр. 40).

2. као корелатїив

а. *односне реченице* (пр. 42).

б. *ѡоредбене реченице* (пр. 44).

в. *ѡоследичне реченице* (пр. 46).

3. експр. (без значења упућивања) *који је великих дїмензија, многи,
бројан* и сл. (пр. 37).

5. ЗАКЉУЧАК

Насупрот уобичајеним мишљењима о заменичким речима, испоставља се да оне често имају сложену семантику, те да њиховој речничкој обради треба да претходи детаљна семантичка анализа. Разгледајући обраду заменица *оволики* и *онолики* у РСАНУ, утврдили смо да у њој постоје извесни пропусти. Они су могли проићи или из тога што детаљне семантичке анализе није било или због тога што грађа за речник није понудила одговарајуће примере – али су неки од њих засигурно проистекли из тога што није консултована обрада сродних заменичких речи. Рецимо, уједначавање обраде заменица *оволики* и *онолики* омогућило би да се у вези са заменицом *онолики* уочи и значење „мере, количине, интензитета, степена“, које је забележено код заменице *оволики*.

Консултовање обраде и других показних заменица могло је довести до још бољих резултата. На пример, за *овај* и *овакав* утврђено је и временско значење; било је, онда, оправдано претпоставити да исто значење може имати и *оволики*. (Под *онај* и *онакав*, међутим, временско значење није утврђено – иако таквих примера има (в. Кликовац 2013)). То је још један доказ у прилог закључку да би трочлане подсистеме заменичких речи – ако већ не цео систем заменичких речи – требало третирати као серијске одреднице – наравно, у мери у којој је то могуће.

У овом раду покушали смо, на основу семантичке анализе, да понудимо другачије дефиниције ПЗКвант. То се испоставило као захтеван подухват, јер се те заменице семантички уразноличавају по више семантичких компоненти. У случају такве „вишедимензионалне“ семантике, потребно је одлучити која ће компонента служити за основну значењску поделу. Насупрот РСАНУ, који издваја значења заменице *оволики* и *онолики* на основу врсте ентитета на чији квантитет оне упућују, наш је предлог да основна компонента буде врста простора у којој ПЗКвант упућује, као компонента која је за српски језик специфичнија него појам

квантитета, који је и когнитивно темељнији (стога и разумљивији) и унутар себе слабије разграничен.

Трећа димензија семантичког варирања проистиче из тога што компоненте поређења и указивања могу избледети. Одсуство ове последње ствара чисто лексичко значење (карактеристично за заменице *иолики* и *онолики*), које је оправдано издвојити као посебно (што, уосталом, чини и РСАНУ у вези са заменицом *онолики*). Одсуство компоненте поређења обликује значења која је прикладније прикључити оним значењима у којима поређење постоји.

Цитирана литература

- ГОРТАН ПРЕМК, Даринка. „Типови и врсте речи“. *Јужнословенски филолог* L (1994): стр. 117–128.
 [GORTAN PREMK, Darinka. „Tipovi i vrste reči“. *Južnoslovenski filolog* L (1994): str. 117–128]
- ГОРТАН ПРЕМК, Даринка. „О семантичком садржају лексикографске дефиниције“. У: Драго Ћупић (ур.). *Лексикографија и лексикологија (Зборник реферата)*. Београд – Нови Сад: САНУ – Институт за српскохрватски језик – Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду – Матица српска – Филолошки факултет у Београду, 1982: стр. 49–51.
 [GORTAN PREMK, Darinka. „O semantičkom sadržaju leksikografske definicije“. U: Drago Ćupić (ur.). *Leksikografija i leksikologija (Zbornik referata)*. Beograd – Novi Sad: SANU – Institut za srpskohrvatski jezik – Institut za južnoslovenske jezike Filozofskog fakulteta u Novom Sadu – Matica srpska – Filološki fakultet u Beogradu, 1982: str. 49–51]
- ГРИЦКАТ, Ирена. „Лексикографски поступак у речницима САНУ и ЈАЗУ – показан на глаголима са префиксом *за-*“. *Наш језик* XXV (1981): стр. 3–23.
 [GRICKAT, Irena. „Leksikografski postupak u rečnicima SANU i JAZU – pokazan na glagolima sa prefiksom za-“. *Naš jezik* XXV (1981): str. 3–23]
- ГРИЦКАТ, Ирена. „О прилозима у српскохрватској лингвистичкој науци“. *Јужнословенски филолог* XXXIV (1983): стр. 1–41.
 [GRICKAT, Irena. „O priložima u srpskohrvatskoj lingvističkoj nauci“. *Južnoslovenski filolog* XXXIV (1983): str. 1–41]
- ДЕШИЋ, Милорад. „О дефиницијама у Речнику САНУ“. *Наш језик* XXIV, нова серија, св. 3 (1980): стр. 115–128.
 [DEŠIĆ, Milorad. „O definicijama u Rečniku SANU“. *Naš jezik* XXIV, nova serija, sv. 3 (1980): str. 115–128]
- КЛАЈН, Иван. „Обрада серијских одредница у једнојезичном речнику“. *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Нови Сад – Београд: САНУ – Матица српска – Институт за српски језик САНУ, 2002: стр. 69–82.
 [KLAJN, Ivan. „Obrada serijskih odrednica u jednojezičnom rečniku“. *Deskriptivna leksikografija standardnog jezika i njene teorijske osnove*. Novi Sad – Beograd: SANU – Matica srpska – Institut za srpski jezik SANU, 2002: str. 69–82]
- КЛИКОВАЦ, Душка. „Неколико речи о заменицама у српском језику: предлог класификације и одговарајуће терминологије“. *Научни састај слависта у Вукове дане* 39/3 (2010): стр. 73–84.

- [КЛИКОВАЦ, Душка. „Nekoliko reči o zamenicama u srpskom jeziku: predlog klasifikacije i odgovarajuće terminologije“. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* 39/3 (2010): str. 73–84]
- КЛИКОВАЦ, Душка. „Граматичка категорија лица код показних речи у српском језику“. *Зборник Мајице српске за славистику* 83 (2013): стр. 269–286.
- [КЛИКОВАЦ, Душка. „Gramatička kategorija lica kod pokaznih reči u srpskom jeziku“. *Zbornik Matice srpske za slavistiku* 83 (2013): str. 269–286]
- КЛИКОВАЦ, Душка. „О употреби показних речи *evo*, *eīo* и *eno*“. *Научни састајанак славистица у Вукове дане* 45/3 (2016): стр. 101–134.
- [КЛИКОВАЦ, Душка. „О употреби показних речи *evo*, *eto* и *eno*“. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* 45/3 (2016): str. 101–134]
- КЛИКОВАЦ, Душка. „О показним заменицама *оволики*, *ѿолики*, *онолики* (семантички, синтаксички и прагматички аспект)“. У: Весна Крајишник (ур.). *Српски као страни језик у теорији и пракси IV – Тематски зборник радова*. Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2020: стр. 141–173.
- [КЛИКОВАЦ, Душка. „О показним заменицама *ovoliki*, *toliki*, *onoliki* (semantički, sintaksički i pragmatički aspekt)“. У: Vesna Krajišnik (ur.). *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi IV – Tematski zbornik radova*. Beograd: Filološki fakultet, Centar za srpski kao strani jezik, 2020: str. 141–173]
- КЛИКОВАЦ, Душка. „О употреби заменичких прилога *одавде*, *одајле*, *оданде*“. *Научни састајанак славистица у Вукове дане* 50/1 (2021).
- [КЛИКОВАЦ, Душка. „О употреби заменичких прилога *odavde*, *odatle*, *odande*“. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* 50/1 (2021)]
- ПИПЕР, Предраг. *Заменички прилози у српскохрватском, руском и ѿљском језику (семантичка студија)*. Београд: Институт за српскохрватски језик, 1988.
- [PIPER, Predrag. *Zamenički prilozii u srpskohrvatskom, ruskom i poljskom jeziku (semantička studija)*. Beograd: Institut za srpskohrvatski jezik, 1988]
- Ујујисѿива за израду „Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ“*. Институт за српски језик [интерно издање].

*

- АПРЕСЈАН, Јури. *Systematic Lexicography*. Oxford – New York: Oxford University Press, 2000.
- АТКИНС, В.Т. Sue, Michael Rundell. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford – New York: Oxford University Press, 2008.
- ЛАНДАУ, Sidney I. *Dictionaries. The Art and Craft of Lexicography*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
- ПИПЕР, Предраг. *Заменички прилози: граматички статус и семантички типови*. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, 1983.

Извори

- РСАНУ: Речник српскохрватског књижевног и народног језика. 1–20. Београд: Српска академија наука и уметности, 1959–.
- [RSANU: Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika. 1–20. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 1959 –.]

РМС: Речник српскохрватскога књижевног језика. 1–6. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1976.

[RMS: Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika. 1–6. Novi Sad – Zagreb: Matica srpska – Matica hrvatska, 1967–1976]

Korpus srpskog jezika. <http://www.korpus.matf.bg.ac.rs>

Душка Б. Кликовац
Белградски универзитет
Филолошки факултет
Кафедра српског језика с јужнословјанским језицима

ОБ ОТРАЖЕНИИ В СЛОВАРЕ МЕСТОИМЕННЫХ СЛОВ
(НА ПРИМЕРЕ УКАЗАТЕЛЬНЫХ МЕСТОИМЕНИЙ *ОВОЛИКИ*, *ТОЛИКИ*,
ОНОЛИКИ)

Резюме

В статье рассматривается отражение в словаре местоименных слов (местоимений, местоименных наречий и частиц с местоименным значением). Их словарное отражение подробно иллюстрируется при помощи анализа указательных местоимений с количественным значением *оволики*, *џолики*, *онолики* (аналогичны русскому местоимению *такой* в его различных значениях). В статье показано, что, вопреки общепринятому мнению, местоименные слова могут быть семантически сложными, а их трехчастные подсистемы, характерные для сербского языка, целесообразно относить к серийным заголовочным словам (в том значении, в котором этот термин употребил С. Ландау).

Показывается также, что особые сложности при истолковании местоименных *оволики*, *џолики*, *онолики* заключаются в их семантической «многомерности» – свойстве, заключающемся в том, что они могут семантически дифференцироваться на основании нескольких компонентов значения. К таким компонентам можно отнести следующие: (1) понятие количества, которое охватывает различные случаи, в зависимости от природы понятия, на количественную характеристику которого дается указание, (2) вид пространства, в котором осуществляется указание и которое может быть физическим или представлять собой метафорическое пространство. Кроме того, (3) компоненты сравнения (в случае местоимений *оволики* и *онолики*) или указания (в случае местоимений *џолики* и *онолики*) могут стираться.

После исследования того, каким образом местоимения *оволики* и *онолики* анализируются в «Словаре сербохорватского литературного и народного языка», в статье предлагаются их альтернативные определения, составленные на основании их семантического анализа и с учетом всех разнообразных аспектов значения рассматриваемых местоимений.

Ключевые слова: современный сербский язык, лексикография, местоименные слова, местоимения *оволики*, *џолики*, *онолики*, серийные заголовочные слова, «Словарь сербохорватского литературного и народного языка».

Duška B. Klikovac
University of Belgrade
Faculty of Philology
Department of Serbian Studies

ON THE LEXICOGRAPHIC TREATMENT OF PRONOMINAL WORDS
(EXEMPLIFIED BY SERBIAN DEMONSTRATIVE PRONOUNS *OVOLIKI*,
TOLIKI AND *ONOLIKI*)

S u m m a r y

This paper examines the lexicographic treatment of Serbian pronominal words (pronouns, pronominal adverbs and pronominal particles) in general, with a particular focus on the treatment of demonstrative pronouns for quantity *ovoliki* [‘this big/much/many’], *toliki* [‘so big/much/many’] and *onoliki* [‘that big/much/many’]. It is shown that, contrary to commonly held views, pronominal words can be semantically complex, and that their tripartite subsystems, characteristic of the Serbian language, could be appropriately treated as series entries (in the sense of the term as used by S. Landau).

It is also shown that particular difficulties in defining the pronouns *ovoliki*, *toliki*, *onoliki* arise from their semantic “multidimensionality”, i.e., the capability of semantic diversification on the basis of more than one of their semantic components. The pertinent components are the following: (1) the notion of quantity, which comprises various cases, depending on the nature of the concept whose quantity is pointed to; (2) the kind of space in which the quantity is pointed to – which may be the physical space or some of the metaphorical spaces. In addition, (3) the component of comparison (in the case of the pronouns *ovoliki* and *onoliki*) or pointing (in the case of the pronouns *toliki* and *onoliki*) can bleach.

Upon close examination of the treatment of the pronouns *ovoliki* and *onoliki* in the *Dictionary of Serbo-Croatian Literary and Vernacular Language*, the paper proposes alternative definitions, based on the semantic analysis of the demonstrative pronouns under examination, taking into account all dimensions of semantic diversification.

Keywords: contemporary Serbian language, lexicography, pronominal words, pronouns *ovoliki*, *toliki*, *onoliki*, run-on entries, *Dictionary of Serbo-Croatian Literary and Vernacular Language*.